

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE

The Economic Journal, Vol. XXXVI, No. 143, 1926, Sept.

Profétikus meglátással írta Keynes hét évvel ezelőtt könyvét a békekötés következményeiről, az elkövetkező hosszas válságról — és Keynes minden új könyvét érdeklődéssel várja olvasóinak az egész világra kiterjedő széles köre. Legújabb művét, *The end of laissez-faire* elemzi Sidney Webb ebben a számban. Laissez-faire a gazdasági liberalizmus jelszava. Locke és Hume filozófiai rendszerének alapján, Paley és Bentham optimista etikai elméletein állítják fel a közgazdaságtan klasszikusai a szabad verseny biztosításának, az állami beavatkozás minél szűkebb körre való korlátozásának az alapelvét. Hatalmas alátámasztást nyert ez az elmélet — a történelmi materializmus szerint az egyre erősebben kifejlődő kapitalizmus ideológiai rendszere — Darwinnak a természetes kiválasztásról, az életrevalóbb elemeknek a létért való harcban való fennmaradásáról szóló teóriájában, és Herbert Spencer fejlődéselméletében. Az egyéni vállalkozó tevékenység teljes szabadsága, a szabad verseny a gazdasági fejlődés alapja és a felvilágosodott egyéni érdek összeesik a közösség érdekével. A gazdasági élet szabad, állami beavatkozással nem korlátozott működése biztosítja a legjobban a vállalkozó profitját, a munkás bérét, a fogyasztó ellátását, az árak és termelési költségek párhuzamos csökkenését. A tények világánál összeomlik ez a szép épület, meginog a hit a kapitalista gazdasági rend mindenkit egyaránt boldogító harmóniájában. Az egyre haladó tőkekoncentráció, a trösztök maguk vetnek véget a szabad versenynek és állítják helyébe a monopóliumok hálózatát. A marxi kritikáról nem szól Keynes — de ő maga kategorikus ítéletet mond a liberalizmus alapvető hipotéziseiről: „Nem igaz, hogy az egyének természetes joga van gazdasági tevékenységének szabad kifejtésére. Nem igaz, hogy teljes, örökös joga van a tulajdonhoz, a szerzett vagy szerzendő javakhoz. Nem igaz, hogy a felvilágosodott egyéni érdek akár elvben, akár a gyakorlatban, a világ mai rendje mellett, összeesik a társadalom érdekével. Nem igaz, hogy az egyéni érdek mindig felvilágosult: a saját érdekeiket hajszólo, önállóan működő egyének többnyire akkor is túlságosan tudatlanok és gyöngék, hogy egyéni céljaikat elérjék. Nem igaz, hogy egy társadalmi közösségbe egyesült egyének kevésbé képesek céltudatos, eredményes munkára, mint az egyenként, önállóan cselekvők. És így általánosságban, elvben nem lehet eldönteni, milyen esetben, milyen mértékben kell, szabad az államnak beavatkoznia az egyén munkásságába. Ime a politika és a közgazdaság centrális problémája — amint ezt 100 évvel ezelőtt Burke felállította. Keynes nem áll meg a kritikánál. Szeme előtt az angol politikai és gazdasági élet áll. Két egymással ellentétes program helyezkedik szembe a *Laissez-faire* elvével itt: a konzervatív protekcionizmus, és a marxi szocializmus — és itt Webb hangsúlyozza, hogy Keynesnek tudnia kellene, mennyire eltérő az angol Labour Party, az angol munkásmozgalom, a Trade Unions fel-fogása, programja a kontinentális, marxi alapon álló szocializmustól. Keynes egyformán elutasítja úgy az elsőt, mely reformok sorozatával

igyekezik elérni a jövedelem igazságosabb eloszlását, a munkásnak a profitban való minél nagyobb részesedését — mint a másik szélsőséget, melynek célja a bányák, és a többi termelőeszközök nacionalizálása. Keynes más megoldást lát, a kollektív munkának más, új formáit. „Az ellenőrzésre és szervezésre hivatott kollektív egységek ideális terjedelme valahol az egyén és az állam között van. A haladás abban áll, hogy elismert félig-autonóm közösségek, testületek fejlődnek ki az államon belül — kollektív alakulatok, amelyeknek célja, cselekvésének kriteriuma a maga körében egyedül a közösség érdeke”, — és Webb ismét rámutat arra, amiről Keynes nem tud, vagy nem akar beszélni, hogy mennyire közeledek ehhez az ideálhoz az Angolországban oly nagy eredményeket elért *közszégi szocializmus* és a hatalmas angol *szövetkezeli mozgalom*. Az állammal fontos szerepe marad még, fejti ki tovább Keynes. Nem az a feladata az államnak, hogy azt csinálja, kissé jobban, vagy rosszabbul, amit egyének és testületek elvégeznek, hanem hogy áttekintő gondoskodással szabályozza a gazdasági élet menetét, biztosítsa a fejlődés alapfeltételeit. Ilyen feladatok: a kereskedelmi kockázat csökkentése a *hitelbiztosítás* által, a munkanélküliségi válságok megelőzése a *hitel és pénzforgalom* ellenőrzése által, a tőke-mozgalom, befektetések irányítása, ellenőrzése és végül a népesedési mozgalom ellenőrzése, a faj-nemesítés előmozdítása. *Webb* hozzáteszi, hogy az állami ellenőrző, szabályozó működésének tágasabb körre is ki kell terjeszkednie, mert a Keynes kifejlődő *félig-autonóm testületei* ismét mint egyének fognak bizonyos esetekben egymással szemben állni és saját egyéni érdekeik biztosítására törekedni, esetleg a többiek rovására. Ime a Keynes ideálja, és az angol gazdasági élet fejlődése szemmel láthatólag valóban ebbe az irányba vezet.

P. K.

Magyar kultúra. 1926. novemberi szám.

A protestánsok reformáció-ünnepének az ellensúlyozására *Krisztus Királysága* gondolatának az ünnepül a katolikusok is megülik ezentúl október 31-ét. Pirosbetűs ünnep lesz, de a két egyház számára különböző tartalommal. A protestánsok Luther kalapácsának a koppanását, a 95 tételt, az egyházi visszaélések ellen való harc kezdetét fogják ünnepelni, a katolikusok ezzel szemben *Krisztust* teszik ünnepük központjává, amivel kétségtelen ügyes sakkhúzásuk lévén egy kiesít fölibe kerekedtek a protestantizmusnak. *Krisztus* több mint Luther, a keresztény gondolat diadala több mint a reformáció szeparálódási törekvése. A nagyszélesen kidolgozott elmélethez most készül a történeti és a jogi fundamentum. *Lányi Ede, S. J. Krisztus Királysága és a keresztény államelmélet* címen kezd egy hosszú cikket, melyben azt mutatja ki, hogy „a modern jogbölcselet az Istent, az lelkiismeretet kinullázza”, tehát *Krisztus királyságát* a leghatározottabban elutasítja. Ezzel szemben „a keresztény bölcselet a való világ talaján áll s így elismeri az Isten-adta természet-jogot: a dogmatikai és egyházkormányzati tényeket. Számolnia kell tehát *Krisztus királyi fölségjogával* is, föltéve, hogy a hitrendszer megköveteli azt”. Gyakorlatilag mindenesetre vannak e jog érvényesítésének némi nehézségei. Az elv azonban világos: „Isten jogai korlátlanok, övé minden hatalom, tehát a politikai hatalom, a politikai főuralom is.